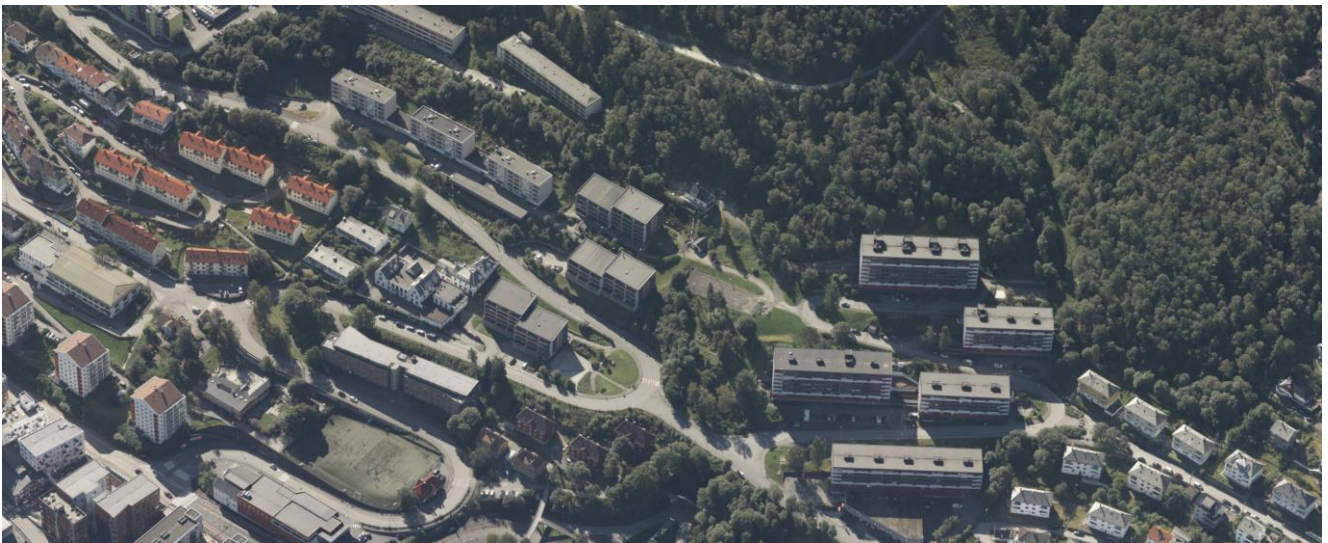

- ▶ **Bergen kommune. Årstad/Laksevåg, Gnr 158, Bnr 782 Damsgård – Småpudden, sykkeltiltak. Arealplan-ID 71330000. Notat kulturminne og kulturmiljø.**

Sammendrag

I forbindelse med detaljregulering Årstad/Laksevåg. Gnr/bnr 158/782, Damsgård-Småpudden, sykkeltiltak. PlanID 71330000 er det utarbeidet et notat for kulturminne og kulturmiljø, i og rundt planområdet.

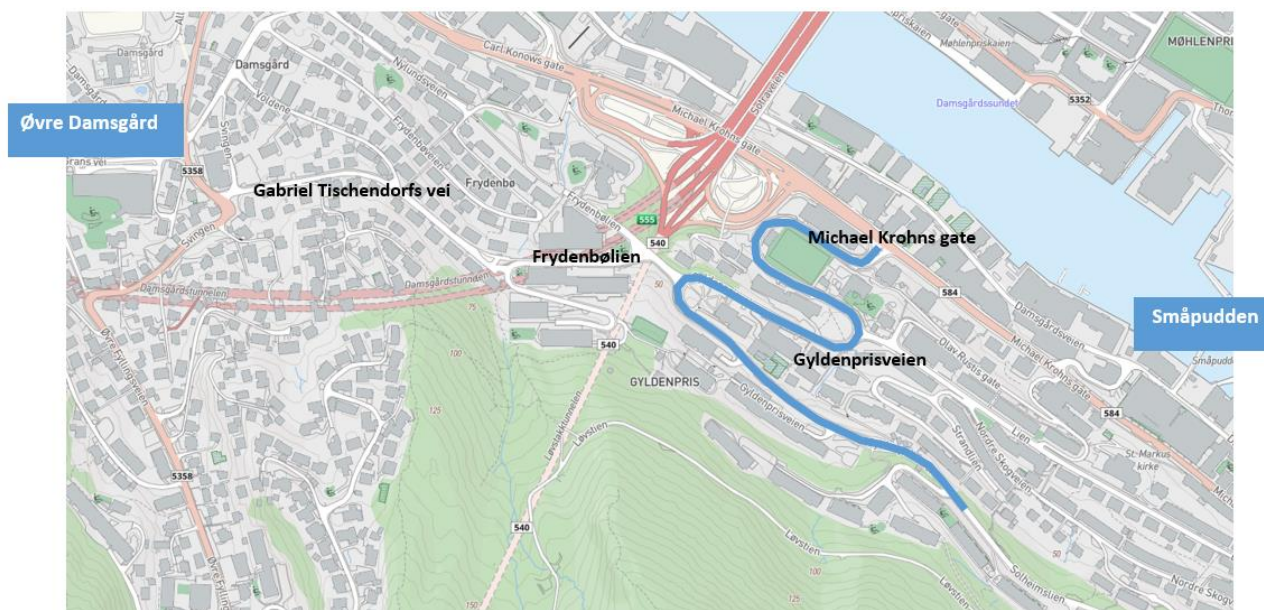
Hensikten med planarbeidet er å tilrettelegge for gående og syklende langs et definert veinett i Laksevåg og Årstad bydel. Det skal skapes koblinger mellom boligområdet på Damsgård og eksisterende sykkeltiltak ved Småpudden. Planavgrensningen inneholder også område for midlertidig rigg- og anleggsområde, lengst sør-øst ved Gyldenprisområdet.

Planområdet begrenser seg til et lite område og selve tiltaket er i stor grad knyttet til dagens trafikkareal med noe sideareal, se figur 1-2.

Figur 1-1 Oversiktskart. Planområdets lokalisering er vist med rød peker. (fra kommunekart.no)

Figur 1-2 Prosjektstrekningen vist med blå linje.

Underveis i prosessen er avgrensning av planområdet endret til å omfatte en betydelig mindre del enn det som var vist til oppstart. Det er i samråd med Byantikvaren i Bergen kommune besluttet at det ikke er behov for å utarbeide en egen kulturminnedokumentasjon som en del av planprosessen, men at kulturminneverdiene beskrives i et kort notat. Tema vil også bli omtalt i planbeskrivelsen som følger planen.

Det er skrevet en god del om området i flere kulturminnegrunnlag, utarbeidet av Byantikvaren i Bergen. Planområdet inngår i kommunedelplan for Puddefjorden. Det vises også til kulturminnegrunnlag Strategisk plan for Laksevåg, Kulturminnedokumentasjon Årstad gnr 158, bnr 797 m.fl., Gyldenpris – Høyegården og kulturmiljøplan for Bergen «Identitet med særpreg» for beskrivelse av området.

Eksisterende kunnskap om planområdet er i hovedsak innhentet fra kulturminnedatabasen Askeladden, som er Riksantikvarens kulturminnedatabase samt allerede nevnte kulturminnegrunnlag og kulturmiljøplan for Bergen.

Planområdet ble befart 25.10.2022

1 Områdets beliggenhet

Planområdet ligger på vestsiden av Byfjorden, ved Puddefjorden, i bydelen Årstad. Området grenser mellom boligområdene Gyldenpris og Lien. Området er tett bebyggt og strekker seg fra fjorden og opp mot fjellet, og avgrenses av friområdene mot Løvstakken. Utsikt til Puddefjorden, byen og Ulriksfjellet i nord er en viktig kvalitet for området. Strandlinjen er også en viktig identitetsbærende kvalitet i denne bydelen.

Deler av området som berøres av tiltaket er i kommuneplanens arealdel avsatt til hensynssone for kulturmiljø H570_3 Solheim, med følgende retningslinjer:

«Kulturmiljø og historisk bebyggelse skal sikres og ivaretas. De karakteristiske trekkene ved bebyggelse, bebyggelsesstruktur og kulturlandskap definerer områder og gir det særpreg. Det skal derfor tas spesielle hensyn til dette ved søknad om tiltak og endret arealbruk».

Hensynssonen strekker seg over et større område og er bygget ut over tid, og hvert delområde har en arkitektur som er typisk for sin tid. Gjennom kulturminnegrunnlaget for KPA 2018 er det særskilt vektlagt at nye tiltak skal opprettholde områdets gate- og byromsstruktur, dets bebyggelsesstruktur og grønnstruktur.

1.1 Historie

Før 1800-tallet var Laksevågssiden preget av spredt gårds- og lysthusbebyggelse og bygningsmiljøer med strandsittere i vikene. Lite av dette er bevart. Gammel innmark er gradvis bygget ned, fra sjølinjen og opp i fjellsiden. Størstedelen av utbyggingen har funnet sted i løpet av 1900-tallet og har gitt bydelen det særpreget vi kjenner i dag, med en høy andel villabebyggelse og frittstående bebyggelse samt lamellbebyggelse og punkthus. På Gyldenpris ble det bygget boligbrakker for de husløse etter bybrannen i 1916, også kjent som «Blodbyen». Bygningene er regulert til bevaring kulturmiljø gjennom kommunedelplan for Puddefjorden.

Figur 1-1 Den verneverdige bebyggelsen i "Blodbyen", Gyldenprisveien 9-17 og Lien 85. Skråfoto 1881.no.

Ytterligere ny bebyggelse kom til utover 1950-tallet og den karakteristiske blokkbebyggelsen langs Gyldenprisveien er fra den siste fasen i utbyggingen, 1960- og 70 tallet.

Gyldenprisveien kommer ut i Michael Krohns gate. Det opprinnelige veiløpet fra 1780 fulgte strandlinjen på nedsiden av denne og følger den opprinnelige hovedferdselsåren fra byen, rundt Store Lungegårdsvann og videre ut langs fjorden gjennom Damsgård, Gravdal og videre til Alvøen.

Solheim med Solheimsviken utviklet seg i løpet av siste halvdel av 1800-tallet til et konsentrert industriområde med Bergen Mekaniske Verksteder i Solheimsviken som tyngdepunkt. Industrivirksomheten avtok etter hvert og ble erstattet av tett nærings- og boligbebyggelse.

1.2 Kulturminner i og rundt planområdet

Planområdet omfatter i hovedsak trafikkareal med noe sideareal. En bygning inngår i planområdet, Gyldenprisveien 85. I samme område, like utenfor planområdet finner vi de siste gjenværende boligbrakkene bygget for de husløse etter bybrannen i 1916 (Blodbyen), i Gyldenprisveien 9-17.

Figur 1-2 Gyldenprisveien 9-17. Foto KDP Puddefjorden. Bestod av dobbelthus i to eller tre etasjer. De fleste ble revet i 1950-årene. Alle husene ble malt i en dyp rødfarge og derav navnet «Blodbyen» Foto Google Map.

Lien 85 (Gyldenprisveien) kan ha vært en del av disse, men vi vet lite om husets opprinnelse.

Figur 1-3 Lien 85 (Gyldenprisveien). Opprinnelig dobbelt så langt med to arker på hver side. Foto Google Map.

Ut fra historiske kart kan det se ut som at bygget ble reist en gang mellom 1907 og 1921, men at bygningen da var større enn den som står der i dag.

Figur 1-4 Historiske kart 1907, 1921 og 1934. Området hvor bygningen er plassert er markert med rød sirkel. Kilde Bergen kommune

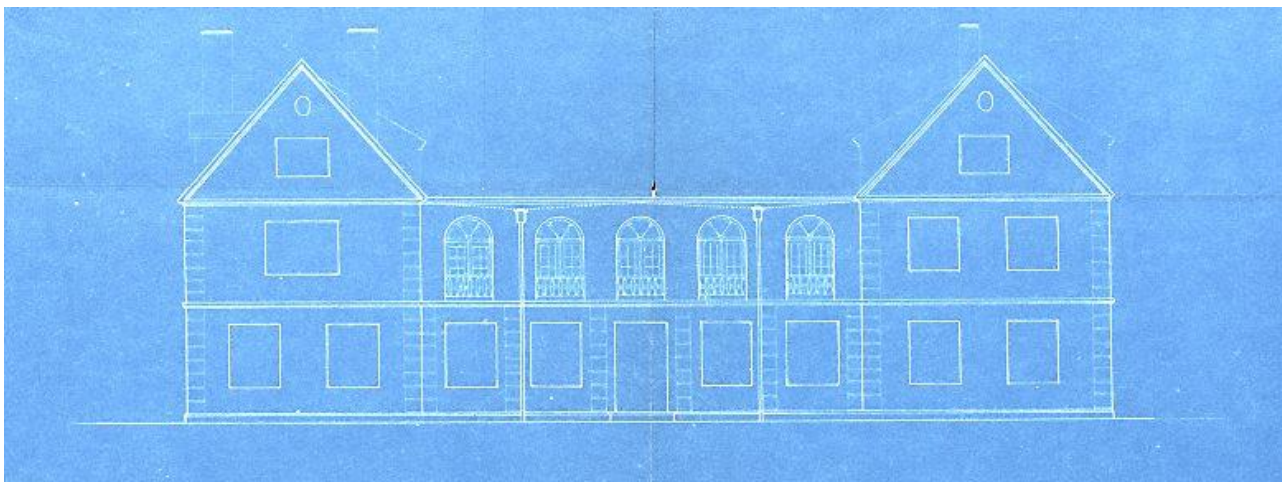
Figur 1-5 Flyfoto 1948. Kilde kart.1881.no.

Figur 1-6 Foto fra 1970. Bygningen er endret og vi antar at deler av bygningen mot vest er revet. Bergenskart.

Industri- og boliganlegget tilhørende Høyenes vinfabrikk i Gyldenprisveien 16 ligger også tett på planområdet. Anlegget er bygget for Kristian Høyenes Vinfabrikk på Stranden eiendom, tidlig 1900. Den første fabrikkbygningen var en enkel bygning i tre. Arkitekt Ole Landmark tegnet seinere utvidelser og ombygginger.

Figur 1-7 Fasadetegning av hovedbygningen, i nyklassisistisk stil. Datert 1927, signert arkitekt Ole Landmark. Bergen byarkiv.

Mange ulike kommunale og private boligprosjekter har gitt området dets særpreg. Bebyggelsen representerer etterkrigstiden frem til begynnelsen av 2000-tallet. Noen har spesielle arkitektoniske kvaliteter, andre ikke. For en mer detaljert beskrivelse vises det til kulturminnegrunnlag for KDP Puddefjorden og Kulturmiljøplan for Bergen kommune «Identitet med særpreg».

Damsgårdsveien, opprinnelig kalt Strandveien, var først å regne bare som et veifar. Da lystgårdene ble etablert fikk veifaret mer karakter av en vei, og da industri- og boligutbyggingen kom for fullt økte behovet for nye og bedre rustede veier. Veistrukturen slik den fremstår i dag er basert på reguleringsplanen fra 1925. Gyldenprisveien ble etablert etter de store bro- og tunnelprosjektene på slutten av 1950-tallet. En liten del av veien er trolig eldre, jamfør figur 1-8. Damsgårdsveien er avsatt til hensynssone bevaring av kulturmiljø, historisk veifar, i KPA2018. Hensynssonen ligger som en 10-meters buffer rundt det historiske veifaret.

Figur 1-8 Kartutsnitt fra 1934. Vi ser veiforbindelse mellom Frydenbølien og Lien og omfanget av brakkebyen etter den store bybrannen i 1916.

2 Kilder:

Kulturminnegrunnlag for Kommunedelplan Puddefjorden. Byantikvaren i Bergen

Kulturminnegrunnlag Strategisk plan for Laksevåg. Byantikvaren i Bergen

Kulturmiljøplan for Bergen kommune «Identitet med særpreg». Byantikvaren i Bergen

Kulturminnedokumentasjon Årstad gnr 158, bnr 797 m.fl., Gyldenpris – Høyegården. Historieverksemda SA

01	2023-11-16	Notat kulturminne og kulturmiljø	SirHei	TSi	JonWes
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.